BBY 458-7 Araştırma Raporu Dersi: Açıklamalar (2026)

İçindekiler

GİRİŞ 2

I. Araştırma raporu hazırlama aşamaları 2

I.1. Araştırma önerisi 2

I.2. Taslaklar 4

II. Araştırma raporunun değerlendirilmesi 6

II.1. Çalışma takvimi 6

II.2. Değerlendirme ölçütleri 7

III. İçerik (Araştırma raporunda yer alması gereken başlıklar) 8

Giriş 8

Kavramsal arka plan (Literatür değerlendirmesi) 8

Araştırma planı (Yöntem) 9

Bulgular ve yorum 10

Sonuç ve öneriler 11

Kaynakça 12

GİRİŞ

Bu belgede, bir araştırmayı tasarlama, yürütme ve raporlama süreçlerinde neler beklenildiği açıklanmaktadır. Bu açıklama metni ile birlikte sizlere, araştırma raporunuzu biçimsel olarak ne şekilde hazırlamanız gerektiğini gösteren ayrı bir şablon sunulacaktır. Araştırma raporu taslaklarınızın ve son raporlarınızın bu şablona birebir uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir.

I. Araştırma raporu hazırlama aşamaları

Bu bölümde, araştırma raporu önerisini, taslaklarını ve raporun kendisini hazırlarken genel olarak dikkat etmeniz gerekenler anlatılmaktadır.

Araştırmanın başından, araştırma raporunun tamamlanmasına kadar geçecek sürede takip etmeniz gereken aşamalar aşağıdaki şekilde olacaktır:

I.1. Araştırma önerisi

- Araştırma konularınıza son şeklini verebilmeniz amacıyla araştırma önerilerinizi bir sunum halinde derste sunmanız beklenmektedir. Sunumda aşağıdaki bilgileri içeren üç slayt olması gerekmektedir:

  1. Slayt: Konu (Hangi konuda araştırma yapıyorsunuz? Neden? Benzer ne tür çalışmalar tespit ettiniz, bir başka deyişle, konu ile ilgili temel literatür ne?)
  2. Slayt: Problem - Araştırma soruları - Yöntem – Hipotez(ler) - Fayda ile ilgili net bilgileri içeren aşağıdaki tablo yer almalı.

Problem: Araştırmaya değer gördüğünüz sorunu mümkünse tek bir cümle ile özetleyin.		
Araştırma sorusu 1	Yöntem ve veri toplama tekniği 1	Tahmin edilen sonuç / hipotez 1
Araştırma sorusu 2	Yöntem ve veri toplama tekniği 2	Tahmin edilen sonuç / hipotez 2
Araştırma sorusu 3	Yöntem ve veri toplama tekniği 3	Tahmin edilen sonuç / hipotez 3
Araştırma sorusu 4	Yöntem ve veri toplama tekniği 4	Tahmin edilen sonuç / hipotez 4
Fayda: Bu çalışmada araştıracağınız şeylerin sonuçları ne işe yarayabilir, hangi derde deva olabilir, nerelerde ne amaçla kullanılabilir? Kısaca açıklayın.		

  Burada “problem” satırı bize, araştırmanızda temel aldığınız konunun hangi yönden araştırılmaya değer olduğunu anlatacak. Tespit ettiğiniz bu problemi hangi açılardan ele alacağınızı belirtmek amacıyla istediğiniz kadar araştırma sorusu belirleyebilirsiniz, ancak burada, seçtiğiniz soruların yanıtlarının verilip verilemeyeceği (yani sorularınızın gerçekten araştırılabilir olup olmadığı) konusunda size ipucu verecek şeyler, “tahmin edilen sonuç” ve/veya hipotez ile bu hipotezi kanıtlamak ya da tahmin ettiğiniz sonuca ulaşmak için kullanacağınız yöntem olacaktır. Her araştırma sorusunun test edilebilir hipotezleri olmayabilir. Bu durumda hangi araştırma sorusunun ne tür bir

sonuca varmaya hizmet ettiğini net bir şekilde açıklamalı ve böylece her bir araştırma sorunuzu araştırmanızın temel amacı ve faydası ile ilişkilendirmelisiniz.

Hipotez testleri ile kanıtlanamayacaksa her araştırma sorusu için "hipotez" tanımlanması gerekmez. Ancak araştırma sorularının yanıtlanabilir, araştırılabilir olduğunu gösteren şey genelde "olası yanıtların" elde edilebilebileceği veri toplama tekniği ve araştırma yönteminin tanımlanabilmiş olması ve her bir araştırma sorusunun olası faydasının net bir şekilde ortaya konulmuş olmasıdır.

Yöntemden bahsederken mutlaka veri toplama tekniklerinizin ne olacağını, neden o teknikleri seçtiğinizi, söz konusu teknikle topladığınız verilerin gerçekten araştırma sorularınıza yanıt verip veremeyeceğini ayrıntılı olarak düşünmüş olmalısınız. Eğer belirlediğiniz herhangi bir araştırma sorusunun yanıtını makul/uygulayabileceğiniz bir yöntemle bulamayacağınızı fark ederseniz, o araştırma sorusundan vazgeçmeniz gerektiğini anlamalısınız. Araştırma sorularınızın yanıtını ararken seçeceğiniz yöntem, bazı durumlarda sıfırdan başlamanız gereken bir öğrenme sürecini gerektirebilir. Bu durumda da çalışmanızın zaman sınırı olduğunu göz önünde bulundurmanız, gerekirse araştırma sorusunu revize etmeniz uygun olacaktır.

En alttaki "fayda" satırına ise, bu çalışmayı hangi amaçla yapmayı planladığınızı, araştırma sorularınızın yanıtlarını bulmanın kime ne gibi bir faydası olacağını kısaca açıklamalısınız. Bu kısımda, araştırma sorularınızın her biri için elde edeceğiniz yanıtlar neye/kimlere ne tür bir fayda sağlayacak sorusunun yanıtını gerçekçi bir şekilde verebiliyor olmanız son derece önemli.

Aşağıda, bu tabloyu nasıl doldurabileceğiniz ile ilgili basit bir örnek yer alıyor:

<table>
<tr><td colspan="3">Problem: H.Ü. Öğrenci Bilgi Sistemi (ÖBS), temel kullanılabilirlik ilkelerine uygun olarak tasarlanmamıştır.</td></tr>
<tr><td>AS1: Kullanıcıların ÖBS ile ilgili genel memnuniyet düzeyleri nedir?</td><td>Y1: Kullanıcı memnuniyetini belirlemek için BBY 4. sınıf öğrencilerine ABC (atıf) tarafından tasarlanan "Bilgi Sistemi Memnuniyet Ölçeği" uygulanacaktır. Bu ölçek bir web sitesinin w, x, y, z nitelikleri/özellikleri açısından kullanıcılarında ne derece memnuniyet yarattığını ölçmektedir. Veriler ölçekle birlikte tanımlanan analiz metodolojisine uygun şekilde değerlendirilecektir. Bu metodolojinin detayları şu şekildedir: …...</td><td>H1: Kullanıcılar ÖBS'nin w ve z özelliklerinden memnun değildir.</td></tr>
<tr><td>AS2: Kullanıcı bakış açısına göre ÖBS hangi yönlerden neden aksamaktadır?</td><td>Y2: Tecrübeli kullanıcılar arasından belirlenecek 5 kişi ile kullanılabilirlik testi yürütülecektir. Testte kullanıcılara verilen görevlerin ne kadarının ne kadar sürede tamamlandığı iki aşamalı bir testle anlaşılmaya çalışılacak, aynı görevin benzeri ikinci kez tekrarlandığında kullanıcının daha hızlı yanıt verip veremediği ölçülecektir.</td><td>H2: ÖBS "kolay dolaşılabilir" ve "kolay öğrenilebilir" değildir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Fayda: Bu çalışma H.Ü. ÖBS örneğinden yola çıkarak, bir bilgi sistemindeki kullanıcı memnuniyetinin ABC ölçeği ile ölçülmesi ile elde edilen bulguların ne şekilde değerlendirilebileceğini ortaya koyacaktır. Çalışmanın bu ilk aşamasından elde edilecek bulgulara yönelik nedenselliğin anlaşılabilmesi için bulgular ayrıca nitel araştırma yöntemi (kullanılabilirlik testi ile elde edilecek kullanıcı geribildirimleri) uygulanarak değerlendirilecektir. Böylece memnuiyetsizliğe neden olan bileşenler daha açıklayıcı şekilde ortaya konulabilecektir. Bu çalışmanın sonuçları bir bilgi sisteminin kullanıcı memnuniyetinin ne şekilde ölçülebileceğine dair bir örnek çalışma sayılabilir. Bunun yanı sıra, elde edilen bulgular ışığında ÖBS'nin aksayan yönlerinin iyileştirilmesine yönelik öneriler ortaya konulabilecek, gelecekte benzer amaçlarla tasarlanacak benzer sistemlerde dikkat edilmesi gereken unsurlar kullanıcı bakış açısına göre belirlenebilecektir.</td></tr>
</table>

3. Slayt: Kaynakça => Belirlediğiniz sorun ile ilgili literatürde yer alan temel/çekirdek kaynakları APA kaynak gösterme sistemine göre listelemelisiniz.

- Araştırma önerileriniz, üç slayttan oluşan bir Power Point dosyası ve doldurulmuş bir çalışma takvimini içeren iki dosyadan oluşmalı ve araştırma önerileri için aşağıda bildirilen son tarihe kadar burada yer alan klasörlerden birine adınızı vererek bu iki dosyayı yüklemiş olmalısınız.
- Önerinizdeki problem, araştırma soruları, hipotezler/olası sonuçlar, yöntem ve veri toplama teknikleri ile faydayı belirlerken aşağıdaki soruların yanıtlarını kendinize verebilmeniz önemli:
    - Seçtiğiniz konuyu neden çalışmak istiyorsunuz (konunun araştırılabilir olan yönü ne, araştırmanızın literatürdeki hangi boşluğu dolduracağını düşünüyorsunuz)?
    - Tespit ettiğiniz "sorun" ne?
    - Bu sorunu hangi yönleri ile araştırmak istiyorsunuz (araştırma sorularınız)?
    - Araştırma sorularınızı hangi yöntem(ler)le ve ne tür veri toplama teknik(ler)ini kullanarak yanıtlayacaksınız (araştırma tasarımındaki yöntem/metodoloji ve veri toplama teknikleri)?
    - Araştırma sorularınızın muhtemel yanıtları ne olacak (hipotezler/olası sonuçlar)?
    - Bu çalışma kim(ler)in ne işine yarayacak (fayda)?
    - Eğer araştırmanızı önceden yapılmış başka çalışmalara benzeterek yapacaksanız bu çalışmalar hakkında da bilgi edinmiş olmanız gerekiyor (kimler, konunun hangi yönünü araştırmış, nasıl araştırmış, ne bulmuş vb.). Böylece tasarladığınız araştırmanın literatürdeki hangi boşluğu dolduracağını (yani özgün değerini) daha iyi tanımlayabilirsiniz. Bu bilgileri araştırma önerilerinizde vermenize gerek yok ancak, araştıracağınız konu ile ilgili ne yapacağınızı bildiğinizi göstermesi açısından konunuzu belirlerken ilgili literatürü okumuş olmanız gerekir. Konuyla ilgili çekirdek/temel kaynakların künyelerini son slayttaki "kaynakça" kısmında belirmeniz bu nedenle önemli.
    - Eğer belirli bir kurum/grup üzerinde anket, test vs. uygulayacaksanız bununla ilgili lojistik ve idari sorunları aşmış olmanız ve bunu da önerinizde belirtmeniz gerekiyor (örneğin çalışmada, anket uygulanacak birimden/kurumdan izin alınması şartsa ya da izin almak kaydıyla belirli bir grup ham verinin çekilerek analiz edilmesi gerekiyorsa çalışma takvimi ve seyrini etkileyebilecek bu tür durumlar belirtilmeli)..
- Araştırma öneriniz onaylandıktan hemen sonra araştırmanıza başlamanız gerekiyor. Araştırmaya başlamanın, aynı anda araştırma raporunuzun I. Taslağını da hazırlamaya başlamanız demek olduğunu lütfen unutmayın.

I.2. Taslaklar

Onaylanan önerilere ait araştırma raporları iki taslak ve bir son rapor şeklinde hazırlanacak. Araştırma önerileri ve iki taslak, ara sınav; son rapor ise final sınavı olarak değerlendirilecek ve notlandırılacak. Bu nedenle aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi gerekiyor:

- ***I. Taslakta,*** araştırma raporu şablonunda ("rapor şablonu" için tıklayın) istenilen **başlıklardan "Giriş", "Literatür incelemesi" (ya da "Kavramsal arka plan")** ve **"Araştırma planı" (ya da "Yöntem")** başlıkları tamamlanmış, bu kısımlar yazılırken kullanılan kaynaklar eksiksiz ve APA kaynak gösterme kurallarına uygun şekilde "**Kaynakça"** bölümüne yazılmış olmalıdır.
- İlk taslaklar sınıf içinde yapılacak sunumlara göre değerlendirilecek ve size ders sırasında geribildirimler verilecektir. Buna göre, gerekli düzeltmeleri eksiksiz şekilde tamamlamanız ve bu başlıkların yeni versiyonlarını II. Taslağa eklemeniz gerekmektedir.
- II. Taslağın teslim edilme tarihine kadar araştırmanız için kullanacağınız verileri toplamış, analiz etmiş ve bunlarla ilgili yorumlar ile araştırmanızda vardığınız sonuçları rapor etmiş olmanız gerekmektedir. Dolayısı ile, II. Taslak, son raporunuzmuş gibi yazılmalıdır. II.Taslağı, son raporunuzun eksiksiz olabilmesi için size sunulan bir fırsat gibi düşünebilirsiniz.

- ***II. Taslakta*** **"Giriş", "Literatür incelemesi"** ve **"Araştırma planı"** başlıklarının düzeltilmiş versiyonlarının yanı sıra, **"Bulgular ve yorum"** başlığı ile **"Sonuç"** başlığı yer almalıdır. Aynı zamanda I. Taslaktan sonra yararlandığınız ve metin içinde kullandığınız yeni kaynaklar olduysa bunlar da **"Kaynakça"** kısmına eksiksiz bir biçimde eklenmiş olmalıdır.
- II. Taslak için verilecek geribildirimlere göre yapacağınız düzeltme, değişiklik ya da eklemeleri **Son Raporu** oluşturmak için kullanmanız, son raporun teslim gününde **araştırmanızı 10 dakikalık bir sunum ile derste anlatmanız gerekmektedir**.
- Tüm taslaklar ve son rapor; raporun içermesi gereken başlıklar, sayfa yapısı, başlık düzeni, kaynakça düzeni açısından "rapor şablonu"na aynen uyacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Taslaklar ve son rapor için aşağıda belirtilen tarihlerden sonra teslim edilen çalışmalar not ile değerlendirilmeyecektir. Çalışmalarınızı son teslim tarihini geçirmeden sunmanızın, dersi başarabilmeniz için temel koşullardan bir tanesi olduğunu lütfen unutmayın.
- Raporun son hali, Kaynakça ve (varsa) ekler hariç **10 sayfayı kesinlikle geçmemelidir**.
- Raporunuzda bir "kapak sayfası" olmayacak, bu konuda "rapor şablonu"na birebir uyduğunuzdan lütfen emin olun.

II. Araştırma raporuna yönelik olarak dönem boyunca yapılacak çalışmaların değerlendirilmesi

Bu bölümde, dönem boyunca takip etmeniz gereken çalışma takvimi ve çalışmalarınızla ilgili değerlendirme ölçütleri hakkında detaylı bilgiler verilmektedir.

II.1. Çalışma takvimi

Araştırma önerilerinin tamamlanıp sunulması: 24 Şubat 2026 Salı

Araştırma önerilerinizi (önceki başlıklarda açıklandığı şekilde) üç slayt halinde hazırlarken şu sorulara yanıt verebileceğinizden emin olmalısınız:

- **Konunun önemi,**
- **Araştıracağınız sorun**,
- Bu sorunla ilgili **araştırma sorularınız**,
- Bu araştırma sorularınızın muhtemel çözümleri olarak düşünebileceğiniz **hipotezleriniz veya varılması beklenen sonuçlar**,
- Bu hipotezleri kanıtlamak için kullanacağınız **yöntem(ler) ve veri toplama teknikleri,**
- Bu çalışmanın ne işe yarayacağı, yani **fayda**sı.

Mantıklı, ayakları yere basan, çalışılabilir bir öneri hazırlayabilmek için ilgilendiğiniz konu ile ilgili temel literatürü detaylıca incelemiş olmalısınız. Doldurduğunuz çalışma takviminizi de derste yapacağınız sunumda mutlaka göstermelisiniz.

I. Taslak: 24 Mart 2026 Salı

İlk taslakta;

- Giriş
- Literatür incelemesi
- Araştırma planı
- Kaynakça

bölümleri, bu metnin devamında detaylandırıldığı biçimde ve "rapor şablonu"na uygun olarak hazırlanmalıdır.

II. Taslak: 28 Nisan 2026 Salı

İlk taslaktan hemen sonra araştırma verileri toplanmış ve analiz edilmiş olmalıdır. II. Taslakta, ilk taslakta yer alan bölümlerin, alınan geribildirimlere göre, düzeltilmiş versiyonları bulunmalıdır. Ayrıca analiz edilen veriler sonucunda elde edilen bilgiler,

- Bulgular ve yorum
- Sonuç

başlıkları altında değerlendirilmeli ve bu metnin devamında detaylandırıldığı biçimde, "rapor şablonu"na uygun olarak hazırlanmalıdır.

Son rapor ve sunum: Final haftası (duyurulacak)

Son rapor ve sunum, araştırma raporunuzun taslaklar için önerilen düzeltmelerden sonraki son hali olmalıdır. Sunumlar **10 dakika ile sınırlıdır.** Sunumlarda araştırmayı neden yaptınız, nasıl yaptınız, topladığınız verileri analiz ettiğinizde neler buldunuz ve bu çalışmadan çıkacak sonuç nedir, gibi soruların yanıtlarını sınıfla paylaşmanız ve çalışmanızla ilgili olarak gelecek soruları yanıtlamanız beklenmektedir.

II.2. Değerlendirme ölçütleri

Yukarıdaki bilgiler ışığında araştırma raporunuzun ve ders başarı notunuzun değerlendirilmesi şu şekilde olacaktır: [1]

%10 => Mantıklı, çalışılabilir, sınırları ve yöntemleri belli bir **araştırma önerisi**nin zamanında ve istenilen detayda sunulması.

%30 => I. Taslak: Bu taslakta giriş, konunun önemi ve kavramsal arka plan (literatür değerlendirmesi), problem, araştırma soruları ve hipotezler kısmı (araştırma planı) tamamlanmış olmalıdır. Ayrıca, uygulanacak yöntem ve veri toplama teknikleri ile ilgili detaylı bilgi verilmelidir. Örneğin, anket uygulanacaksa; anket soruları, anket uygulanacak kitle, örneklem sayısı, örneklem alma biçimi belirlenmiş olmalıdır ve bunlar, ilk taslakta rapor edilmelidir. Ayrıca, eğer gerekiyorsa anket vb. uygulamalar için kurumlardan gerekli izinler alınmış olmalıdır. Kaynakçada, kullanılan kaynaklara eksiksiz olarak yer verilmelidir.

(Değerlendirme ölçütleri: Zamanında teslim, araştırma yönteminin uygunluğu [ilk taslakta anket, görüşme vb. teknikler kullanılacaksa bunlara ait sorular tamamlanıp rapor edilmiş olmalı], araştırmanın yönteminin uygulanabilir olup olmadığı, araştırmanın gidişatının doğruluğu, süreyi iyi kullanma, rapor şablonuna ve düzenine uygunluk, araştırma için gerekli izinlerin alınmış olması vb.)

%30 => II. Taslak: Bu taslakta, veriler değerlendirilmiş ve rapor edilmiş, bulgulara yönelik sonuç ve öneriler eksiksiz biçimde yazılmış olmalıdır. Ayrıca birinci taslak ile ilgili sizlere verilen düzeltmelerin de tamamlanmış ve rapora aktarılmış olması beklenmektedir.

(Değerlendirme ölçütleri: Zamanında teslim, araştırma yönteminin doğru şekilde uygulanıp uygulanmadığı, araştırmanın gidişatının doğruluğu, süreyi iyi kullanma, araştırmanın gelişim süreci, verilerin doğru değerlendirilip değerlendirilmediği, rapor şablonuna ve düzenine uygunluk vb.)

%40 => Son rapor: Bu son sürümde, raporunuz tam olarak şablona uygun biçimde hazırlanmış, taslaklara yönelik olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda sizden istenilen düzeltmeler ile tüm analizler, sonuç ve öneriler tamamlanmış olmalıdır.

(Değerlendirme ölçütleri: Zamanında teslim, değerlendirmelerde işaret edilen düzeltmelerin eksiksiz olarak yapılıp yapılmadığı, önceki sürümlere göre ne tür bir ilerleme kaydedildiği, raporun kendi içinde bir bütünlük arz edip etmediği, metnin düzgün ifadelerle yazılıp yazılmadığı, başlıklar arasındaki ağırlığın dengeli olup olmadığı vb.)

Araştırma raporu ile ilgili tüm faaliyetlerinizin sunumu ve raporlanması sürecinde;

- Sunum ya da metnin ana hatlarının belirlenmesinde,
- Beyin fırtınası yapılması aşamasında,
- Metnin dil bilgisi açısından düzenlenmesi aşamasında yapay zekâ araçlarından yararlanılabilir.
- Yapay zekâ araçlarından yararlanılması durumunda bu araçların metnin/sunumun oluşturulmasına katkısı oransal olarak beyan edilmelidir. Bu oran %30'un üzerinde olmamalıdır.

Ayrıca;

- Metnin/sunumun az ya da çok fark etmeksizin bir kısmının veya tamamının yapay zekâ araçları ile yazdırıldığının tespit edilmesi durumunda çalışmadan not alınamaz.
- Metnin araştırma etiğine uygun şekilde hazırlanmasından metni hazırlayan sorumludur.
- Hazırlanan tüm yazılı içerikler için aşağıdaki araştırma etiğine uygunluk beyanının sunulması gerekmektedir:
    - "Bu metin hazırlanırken araştırmanın….., ….. aşamalarında yapay zekâ platformlarından yararlanılmıştır. Bu platformlar ….., …..'dır ve bunların çalışmaya toplam katkısı %?'dır. Bunun dışında metnin kendi özgün fikirlerim ve araştırmam çerçevesinde oluşturulduğunu, akademik etik kurallara uygunluğunu beyan eder, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü akademik ve idari sorumluluğu üstleneceğimi onaylarım."

[1] Yüzdeleri topladığınızda geçme notunuzun 110 üzerinden değerlendirildiğini göreceksiniz. Bu, değerlendirme sonunda alacağınız notun kesin ve hiçbir koşul ya da özel duruma göre değişmeyeceği, "bonus"un baştan verildiği anlamına geliyor.

III. İçerik (Araştırma raporunda yer alması gereken başlıklar)

Bu bölümde, yürüttüğünüz araştırmayı hem taslaklar, hem de son rapor biçiminde sunarken içerik açısından dikkat etmeniz gerekenler, "rapor şablonu"nda yer alan her başlığa göre detaylı şekilde anlatılmaktadır.

Giriş

Giriş kısmında, araştırılacak **konunun önemine** kısaca değinilmeli ve **araştırmanın amacı** açıklanmalıdır. **Bu bölüm, ele aldığınız konuyu araştırmaya neden ihtiyaç duyduğunuzu ve bu çalışmanın ne işe yarayacağını, bir başka deyişle "faydasını" açıkladığınız bölümdür.** Bunun için, benzer konularda yapılmış çalışmalara, çeşitli istatistiklere atıf vermeniz gerekebilir (her alıntı için mutlaka kaynak ve ilgili sayfa numarasının belirtilmesinin gerektiğini unutmayın). Bu başlık altında okuyucuyu konunuzun neden araştırılmaya değer ve önemli olduğu konusunda ikna etmeniz beklenir. Çalışmanızın ne açıdan önemli olduğu, amacı, çalışmadan elde edilen sonuçların nerelerde, ne şekilde kullanılabileceği, bu sonuçların kimlerin ne işine yarayacağı net bir şekilde açıklanmalıdır. Ayrıca giriş bölümü, okuyucuya **raporun diğer bölümleri hakkında da bir fikir vermelidir**.

Kavramsal arka plan (Literatür değerlendirmesi)

Bu bölümde, araştırdığınız konu ile ilgili tanımlara yer verip ayrıca literatürde konunuzla ilgili hangi araştırmaların yapıldığından bahsetmeniz gerekiyor (her alıntı için mutlaka kaynak ve ilgili sayfa numarasının belirtilmesi gerek). Bu bölüm, konunuzu seçtikten sonra çalışma planınızı yaparken ne kadar detaylı ve iyi araştırma yaptığınızı gösterir. **Burada değinilen çalışmalar güvenilir kaynaklardan (konuyla ilgili, bilinen ve güvenilir hakemli dergiler, bilimsel bildiriler, resmî web siteleri vb.) alınmış olmalı, kullanılan her kaynağa sayfa numarası belirtilerek atıf verilmeli, atıf verilen kaynakla ilgili künye, kaynakçada mutlaka yer almalıdır. Bu bölümde konunun ve ilgili çalışmaların genelden özele doğru analitik bir biçimde sunulması çoğu durumda daha anlaşılır bir metnin ortaya çıkmasını sağlar.** Örneğin:

Konu başlığımız "Sosyal ağların çevrimiçi alışveriş kararına etkisi" olsun. Bu konu ile ilgili literatür değerlendirmesini rapora yazarken öncelikle "sosyal ağ" tanımı ile konuya başlamamız uygun olabilir. Bir paragrafta sosyal ağların tanımı, kullanımındaki artış ve insanlar üzerindeki etkileri ile ilgili yapılmış çalışmalara değinilebilir. Takip eden paragrafta, alışveriş kararı ile ne kastedildiği, bunu belirleyen etmenlerin neler olduğu ve zamanla nasıl değiştiğinden (mutlaka konuyla ilgili temel kaynaklara dayanılarak ve uygun şekillerde atıf verilerek) bahsedilebilir. Bu noktadan sonra araştırma soruları devreye giriyor. Araştırma sorularımızı bir sonraki başlık altında listeleyeceğiz. Ancak, "Kavramsal arka plan" başlığında ele alacağımız çalışmaların doğrudan ya da dolaylı olarak konumuzla ve araştırdığımız sorunla ilgili olmasına özellikle dikkat etmemiz gerekiyor.

Örneğin, yukarıda bahsedilen konu ile ilgili araştırma sorularımızdan bir tanesi, "sosyal ağları yoğun olarak kullanan kişiler, kullanmayanlara kıyasla daha mı fazla çevrimiçi alışveriş yapıyor?" olsun. Literatür incelemesinin bu noktasında, bu ve diğer araştırma sorularına yönelik olarak yapılmış çalışmaları bulup değerlendirmemiz gerekiyor. Bazen araştırma sorumuza birebir uygun olarak yapılmış bir çalışmaya rastlayamayabiliriz. Bu durumda biraz daha genel çerçeve çizen çalışmalara bakmak gerekebilir. Örneğin, yukarıda belirtilen araştırma sorusunu destekleyecek benzer çalışmalara ulaşamadıysak "İnternet kullanımı ve çevrimiçi alışveriş alışkanlıkları arasındaki ilişki"yi değerlendiren çalışmalardan bahsetmemiz uygun

olabilir.[2] Eğer araştırma sorularınıza temel oluşturabilecek hiçbir çalışmaya rastlamadıysanız bu, "araştırılamaz, ya da araştırılması çok güç" sorular geliştirdiğinizi gösteren bir ipucu da olabilir. Böyle durumlarda araştırma sorularınızı literatür ile paralellik gösterebilecek şekilde gözden geçirip değiştirmeniz, hem zaman kazanmanız, hem de "yapılabilir" bir çalışmaya başlamanız açısından daha uygun olacaktır.

Bu başlığı kaleme alırken MUTLAKA atıf verdiğiniz her kaynağı okumuş olmalısınız. Çok gerekmedikçe (örn. kaynağa hiçbir şekilde ulaşılamadığı durumlar hariç) "Aktaran"lı atıflar vermemelisiniz. **Bulduğunuz kaynakları çok özenle seçmeli, karşınıza çıkan konu ile ilgili ilk yayın ya da her çalışmaya atıf vermek yerine, konuyla ilgili çekirdek yayınları tespit etmeli ve onlara yönelmelisiniz.**

Özetle, "kavramsal arka plan" ya da "literatür incelemesi" başlıklı bu bölümü okuyan kişi şunları görmeli: Seçtiğiniz konu ile ilgili sizden önce **kimler, neler yapmış, nasıl (hangi yöntemle) yapmış, sonuçta ne bulmuş, bu çalışmaların birbirinden ayrılan yönleri neler (konuyla ilgili araştırmalar ne yöne doğru ve nasıl evrilmiş)**.

Araştırma planı (Yöntem)

Bu başlık, raporunuzu okuyanlara sizin ne yaptığınızı bilip bilmediğinizi, araştırma kurgusunu kendi zihninizde doğru oturtup oturtamadığınızı gösterdiği için çok önemli. Bu başlık altında **açık ve net bir ifade ile ve mümkünse tek bir cümlede** ele alınan "sorun"un ne olduğu belirtilmeli. Daha sonra bu sorunun hangi yönlerini incelemeyi tercih ettiğinizi ifade eden ve raporun ilerleyen kısımlarında mutlaka yanıtlarını vermek zorunda olduğunuz "araştırma soruları" sıralanmalı. Daha sonra, bu soruların, araştırma sonucunda ulaşılması beklenen muhtemel yanıtları yer almalı. Her araştırma sorusu için bir muhtemel cevabınız (ya da hipoteziniz) yer almalı. Bazı çalışmalar, her araştırma sorusu için test edilebilir ve kanıtlanabilir bir yanıt vermeye uygun olabilir, bu durumda bunlar hipotezler olarak sıralanabilir. Ancak bazı araştırmalarda her araştırma sorusunun yanıtını önceden vermek mümkün değildir. Örneğin, araştırma kapsamında belirlenen tüm araştırma soruları yanıtlandığında bir veya bir grup sonuca varılacak olunabilir. Bu durumda söz konusu soruların yanıtları ile ulaşılacak -örneğin- tek bir hipotez tanımlanabilir. (Bu **hipotezin çalışmanın "fayda" kısmını destekler, ona hizmet eder nitelikte olmasına dikkat etmelisiniz**.)

Bu bölümde **mutlaka belirtilmesi gereken** bir başka nokta da **yöntem**. Her araştırma sorusunun yanıtına hangi araştırma yöntemini ve veri toplama tekniklerini kullanarak ulaşacağınızı açıkça anlatmanız gerekiyor. Burada "betimleme yöntemini kullanacağım, betimleme şudur" şeklinde bir geçiştirme kabul edilmeyecek. Çünkü, her bir soruyu belirli bir yol/yöntem kullanarak yanıtlamanız gerekir. Örneğin, "… ABC Halk Kütüphanesinin kullanım sıklığı ile kullanıcıların gelir düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığı, kütüphane istatistikleri ve anketin demografik sorularından elde edilen veriler istatistiksel açıdan test edilerek ortaya konacaktır..." ya da "…kullanıcı memnuniyeti, kullanıcılara XY ölçeğini içeren bir anket uygulanarak ölçülecektir..." gibi. **Bu başlık altında anlatacağınız yöntem ve veri toplama tekniğinin, her bir araştırma**

[2] Hatırlatma: "Kavramsal arka plan" başlığı altında **sadece konunuz ve araştırma sorularınızla ilgili** daha önceden yapılmış **çalışmalardan bahsetmelisiniz**. Bu başlığın içerik düzeni; genel tanımlar/tarihçe, konu ile ilgili yapılmış çalışmaların genelden özele doğru sıralanması şeklinde olabilir. Fakat araştırma sorularımızın ne olduğundan, tespit ettiğimiz problem cümlesinden vb. konulardan bu başlık altında söz etmeyeceğiz. Onların yeri "Araştırma planı" adlı başlığın altı.

sorunuzun yanıtını ararken kullanacağınız yöntem/ler ve veri toplama teknik/lerini içermesi gerektiğine lütfen dikkat edin.[3]

Bulgular ve yorum

Buraya kadar, araştırmanın önemi ve faydasından, bu araştırmayı neden yaptığımızdan, konuyla ilgili temel çalışmaların neler söylediğinden, konuyla ilgili sorundan, sorunla ilgili araştırma sorularımızdan, bunların olası yanıtlarından ve araştırma sorularımızın yanıtlarını ararken hangi yöntem ve veri toplama tekniklerini kullanacağımızdan bahsettik. Bulgular ve yorum başlığı altında ise, yaptığınız araştırmanın bulgularını sunmanız ve bunların ne anlama geldiğini yorumlamanız gerekiyor. Bu kısım, sizin çalışmanızın en can alıcı noktası, orijinal tarafı. Bu nedenle bu başlık altına yazacaklarınıza ve **bu başlığın metin içindeki ağırlığına dikkat etmelisiniz.**

Bulgular ve yorum başlığı altında artık araştırmanıza ait rakamsal bulguları ve bunların ne anlama geldiğini aktaracaksınız. Bulgularınıza ait istatistiksel testlerin sonuçları, sıklık ve oranlar vs. burada yer almalı. Anket yapıyorsanız ankette öne çıkaracağınız (araştırma sorularınızın yanıtlarını veren) bulgularınıza (örneğin sıklıklar, oranlar) da burada yer vermelisiniz. Aynı zamanda, bu başlık altında verdiğiniz her rakamsal sonucun ne anlama geldiğini, yani yorumunu da yazmalısınız. Bulgularınızı düzgün tablolar ya da şekillerle özetleyebilir ve bu tablo ya da şekillerde öne çıkan sayıları metin içerisinde vurgulayabilirsiniz. Burada dikkat etmeniz gereken şeyler şunlar olmalı: **Her tablo ve şeklin metinsel bir ifadesi olmalı. Yorum yapmadığınız bir tabloyu ya da şekli asla raporunuza koymayın**.

Özellikle tabloları şablonda belirtilen şekilde tasarladığınızdan emin olun. Ayrıca tablo ve şekilleri ekran görüntüsü alarak değil, şablonda gösterildiği şekilde, örn. Word ya da Excel üzerinde düzenleyerek, gerektiğinde "müdahale edilebilir" şekilde raporunuza aktarmalısınız. Kullandığınız her tablo ve şekil için metin içinde gönderme yapmalı ("Bkz. Tablo 1" gibi) ve metin içinde bunları yorumlamalısınız. Her tablonun ya da şeklin rapora mutlaka bir katkısı olması gerekiyor. Aksi takdirde rapordan tablo ya da şekilleri sırf kullanmış olmak için kullandığınız anlamı çıkar.

Elde ettiğiniz rakamları ve bunların yorumlarını nasıl ifade etmeniz gerektiğine yönelik olarak şu örnekler verilebilir:

> *"...Verilere uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda verilerin normal dağıldığı (p>0,05) görülmüştür."*

---

[3] "Araştırma planı" başlığında dilbilgisi açısından dikkatinizi çekmek istediğim bir şey var: "I. Taslak" metninizde henüz hedeflenen araştırma yöntemi uygulanmadığı için yapacaklarınızı gelecek zaman ekleri kullanarak aktarmalısınız. Örnek: "*...ölçek uygulanacaktır*.", "*...ile yapısal bir görüşme yapılacaktır*.", "*...tüm birinci sınıflara anket uygulanacaktır*." gibi. Araştırma yöntemini uygulamaya başladıktan sonra bulguları ve sonuçları elde edip, "II. Taslak" ve "Son rapor"a bunları aktarırken ise, uyguladığınız yöntem ve elde ettiğiniz verilerle ilgili daha detaylı bilgi vermeniz gerekir. Anlatım şu şekilde olmalıdır: "*... tüm birinci sınıflar arasından 325 kişilik bir örneklem seçilmiş ve bu kişilere anket uygulanmıştır. Ankete 253 kişi yanıt vermiştir. Bu yanıtlar kullanılarak SPSS yazılımı yardımıyla bazı istatistiksel testler gerçekleştirilmiştir. Öncelikle verilerin güvenilirliği için Cronbach Alpha katsayısına bakılmış, verilerin normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir*." gibi.
Araştırma planı başlığıyla ilgili vurgulanması gereken bir diğer nokta da şu: Hangi istatistiksel testleri kullandığımız, kaç kişilik bir veri setimiz olduğu vb. bilgileri burada vermemize karşın bunların sonuçlarına bu başlık altında yer vermiyoruz. Örneğin "...verilerin normal dağılıp dağılmadığı X testi kullanılarak incelenmiştir." diyebiliriz, fakat bu testin sonucunu "Bulgular" başlığı altında vermeliyiz.
"Araştırma planı" başlığı ile ilgili daha detaylı bir örnek için şu kaynağın "Bölüm 3. Araştırma tasarımı" bölümüne bakabilirsiniz: Şencan, İ. (2020). *Haber okuryazarlığı programı: İçerik tasarımı ve etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

"... Anket sonuçlarına göre, ankete yanıt veren kullanıcıların %60'ı erkek, %40'ı kadınlardan oluşmaktadır. Buna göre, denekler arasında yer alan erkeklerin kadınlara oranla daha sık çevrimiçi alışveriş yaptığı söylenebilir. "
"....Erkeklerin %70'inin kütüphanede verilen hizmetten memnun oldukları, kadınlarda ise bu oranın %40'ta kaldığı görülmüştür. Buna göre kadınların beklentilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir."

Bulgular başlığı altında rapor ettiğiniz, çalışmanıza ait bulguları mümkün olduğunca başka çalışmalardakiler ile de karşılaştırmanız gerekir. Fakat sakın unutmayın: Bu karşılaştırmaları sonuç bazında yapacaksınız. O nedenle bu karşılaştırmaları yaptığınız başka çalışmaların genellikle literatür incelemesi (kavramsal arka plan) başlığı altında önceden değerlendirilmiş olması beklenir.

Bu başlıkta bulguların çoğunlukla genelden özele doğru sunulması gerekir ve metin kurgusu şuna benzer olabilir:

- Öncelikle verilerle ilgili bilgiler ve istatistiksel testlerin sonuçları (veriler güvenilir mi, normal dağılıyor mu vb.) verilmeli.
- Daha sonra, varsa, demografik bulgular (yaş oranları, kadın-erkek oranları, eğitim düzeyi ile ilgili oranlar vb.) verilmeli. **Yalnız unutmayın, bu bilgiler araştırma sorularınızla ilgili ise raporda yer almalıdır. Aksi takdirde bu bulguları toplamanızın ve araştırma raporunuza koymanızın bir anlamı yok.**
- Devam eden paragraflarda genel bulgular olmalı. Burada genelde tüm veri setinden elde edilen bulgular sunulur (örneğin, genel memnuniyet ortalamaları, genel kullanım oranları/sıklıkları vs.). Bu kısımda özet bilgi verdiği için tablo ve/veya şekillerden yararlanabilirsiniz. Yalnız bunların öne çıkarmak istediğiniz kısımlarını her tablo/şekilden sonra değerlendirmeyi/yorumlamamayı sakın unutmayın.
- Daha sonraki paragraflarda araştırma sorularınıza direkt olarak yanıt veren, daha ayrıntılı analizler gerektiren bulgular yer almalı. Bu noktada unutmamanız gereken bir başka şey de, her rakamsal bulgunun ardından bir yorum yapmanız gerektiği. Örneğin bir anket sorunuzun sonuçlarıyla ilgili sıklık ve oranları belirtebilirsiniz, peki bu ne anlama geliyor olabilir? Neyi kanıtlamaktadır? **Ayrıca bu bölümde bulgularla ilgili yorum yaparken hangi hipotezlerinizin hangi bulgularla kanıtlanmış ya da reddedilmiş olduğunu da belirtmelisiniz.**

Sonuç ve öneriler

Araştırma raporunu yazarken bu başlığa da çok dikkat etmeniz gerekir. Bu başlık, metnin önceki kısmını hiç okumamış insanlara; yaptığınız çalışma, yönteminiz ve bulduğunuz sonuçlarla ilgili en vurucu bilgileri verir nitelikte olmalı. Buna karşılık, metni baştan sonra dikkatle okuyan insanların sonuç bölümünü aynı cümlelerin tekrar edildiği bir bölüm olarak algılamaması için bu başlık altında verilen sonuçlar, metin içerisinde yer almayan, farklı cümlelerle ifade edilmiş olmalı. Sonuç; aynı zamanda bir önceki başlıkta ortaya koyduğunuz ve yorumladığınız bulgularınızın ne anlama geldiğini de açıkladığınız kısımdır. Bir önceki başlık altında verdiğimiz örneğe geri dönecek olursak:

Bulgu: "Ankete yanıt veren kullanıcıların %60'ı erkek %40'ı kadınlardan oluşmaktadır."
Yorum: "Buna göre, denekler arasında yer alan erkeklerin kadınlara oranla daha sık çevrimiçi alışveriş yaptığı söylenebilir. "

Sonuç: "Çevrimiçi alışveriş sitelerinin, kadın kullanıcılara ağırlık vererek yürüttükleri pazarlama stratejileri üzerine yeniden düşünmeleri alışveriş oranlarını artırabilir." [4]

Bu başlığın girişinde bir paragrafla ne yaptığınızdan ve nasıl yaptığınızdan bahsettikten sonra sonuçlarınızı **metnin geri kalan kısmından farklı cümlelerle** açık, net ve mümkünse maddeler ve/veya paragraflar halinde özetlemeniz önerilir. Sonuçta bu araştırmadan ne elde ettiniz, okuyanlara neyi vurgulamak istersiniz, araştırmanız sonucunda ortaya çıkan bulgular ışığında araştırdığınız konu ile ilgili neler yapılmasını önerirsiniz, gibi bilgiler yer almalıdır.

Rapor metni ya da makale, bildiri, tez vb. bilimsel çalışmaları hazırlamak ve düzenine karar vermek biraz da teknik bir iştir. Hazırlamanız gereken raporun kaynakça hariç 10 sayfadan oluşacağını düşünürsek, Başlık, ve "Giriş" için yaklaşık 1 sayfa, "Kavramsal arka plan (literatür değerlendirmesi)" için yaklaşık 1,5 sayfa, "Araştırma planı" için yaklaşık 1,5 sayfa, "Bulgular ve yorum" için (tablolar ve şekiller dahil) yaklaşık 5 sayfa, "Sonuç ve öneriler" için 1 sayfa ("Kaynakça" bölümü sayfa sınırına dahil değil) ayırmanız raporun dengeli sunumu açısından daha doğru olacaktır.

Kaynakça

Bu raporda bilimsel ve güvenilir kaynaklar kullanmanız, bu kaynakların konuyla ilgili çekirdek/temel literatürü kapsıyor olması bekleniyor. Bu kaynaklar iyi üniversitelerde hazırlanmış tezler, hakemli dergilerde yayımlanmış ya da bilimsel toplantılarda sunulmuş ve yayımlanmış nitelikli hakemli çalışmalar olabilir. Bunun dışında, resmî kaynaklardan (örneğin resmî web siteleri vb.) da yararlanabilirsiniz. Kullandığınız tüm kaynakların güvenilir olması ve bunları seçmek için de ayrıca değerlendirme yapmanız gerektiğini lütfen unutmayın (örneğin resmî web siteleri, uzun süredir düzenlenmekte olan hakemli konferanslarda sunulup yayımlanmış bildiriler, uzun süredir yayımlanan, yayın kurulu belli ve alanın yetkin isimlerinden oluşan hakemli dergiler, değerlendirme süreci güvenilir, yani kabul ve yayımlanma süresi arasında makul bir zaman olan kaynakları kullanabilirsiniz).

Kaynakça konusundaki şu kurallara çok dikkat edin:

- **İlk ve değişmez kural: Görmediğiniz/okumadığınız/incelemediğiniz hiçbir kaynağa atıf vermemelisiniz.**
- Eğer bir kitabın ya da makalenin tamamını okuyup, ana fikrini anlatan bir alıntı yapmadıysanız, tüm atıflarınızda (eğer orijinal kaynakta sayfa numarası yer alıyorsa) mutlaka sayfa numarası da vermelisiniz.
  Örneğin: "Araştırmacıların kendi bilimsel yetkinliklerini kanıtlamak amacıyla kendi yayınlarına atıf yaptıkları ve bu şekilde önceki çalışmalarını görünür hale getirdikleri ifade edilmektedir (Lawani, 1982, s.281)."
  (Bu koşul, bir dergide ya da kitapta yayımlanmış içeriklerden yapılan alıntılar için geçerli. Web sayfaları, ön bası kopyaları vb. kaynaklar kullanmanız gerektiğinde orijinal kaynakta sayfa numarası yer almayabileceğinden bu tip atıflar için bu koşulu yerine getirmek zorunda değilsiniz.)
- Metin içerisinde atıf yaptığınız her kaynak mutlaka kaynakça kısmında da yer almalı. Kaynakçada atıf verilen her kaynağa da mutlaka metin içinde gönderme yapılmış olmalı. Raporunuzu (ve taslakları) teslim etmeden önce bu **çapraz kontrolü** mutlaka yapmış olmalısınız.
- Kendi bulgularınız dışında, kullandığınız tüm bilgiler, net yargılar, sonuçlar için atıf vermelisiniz.

[4] Bu sonuç cümlesi sadece bir örnek. Yapılan araştırma tasarımında yanıt alınan örneklemin, ilgili pazardaki müşteri profilini istatistiksel açıdan temsil ediyor olduğunu ve söz konusu pazarlama stratejilerine yönelik istatistikleri önceki çalışmalardan alarak araştırmamızın önceki başlıkları altında bunlara yer vermis olduğumuzu varsayalım.

- Direkt (tırnak içinde verilen) alıntılardan mümkün olduğunca kaçınmalı, çok ünlü bir deyiş, bulgu ya da aynen aktarılması şart olan bir tanım vs. kullanmıyorsanız yaptığınız alıntıyı mutlaka kendi cümlelerinizle ifade ederek söz konusu bilginin orijinal kaynağına atıf vermelisiniz.
- Aynen almanız gereken bir tanım, çok ünlü bir deyiş vs. varsa, bu alıntıyı metinden bir punto küçük yazmanız ve ayrı bir paragraf olarak bir sekme içe girintili şekilde düzenlemeniz gerekiyor. Elbette alıntı yaptığınız kaynağa sayfa numarası ile birlikte atıf vermeyi de unutmamalısınız.
- Eğer alıntı yapmak istediğiniz bilgi, alıntı yapacağınız kaynakta da başka bir yazara ve yayına atıf verilerek yazılmışsa mutlaka orijinal kaynağa gitmeniz gerekiyor. Eğer kaynağa ulaşma imkânınız yoksa şu şekilde alıntı yapabilirsiniz:
  Soydal'ın (2011, s.33) Davenport'tan (1997, s.245) aktardığı bilgiye göre bilgi ekolojisinin tanımı "....."dır.
  Yukarıdaki şekilde bir atıf verdiğinizde yalnızca (Soydal, 2011)'e ait yayın künyeleri, diğer atıf verdiğiniz kaynaklarla aynı şekilde kaynakçada listelenmeli.
- Ders notlarına, konferans bildirilerinin sunumlarına, (örn. *bilgiustam.com* benzeri) güvenilir olmayan kaynaklara ve çok gerekmedikçe Wikipedia gibi ikincil kaynaklara atıf vermemelisiniz.
- Hem metin içindeki atıf verme biçimi, hem de kaynakça hazırlama belirli standartlara göre yapılır. Yardım için şu kaynaklara başvurabilirsiniz:
  - İ. Şencan ve G. Doğan "*Bilimsel Yayınlarda Kaynak Gösterme, Tablo ve Şekil Oluşturma Rehberi: APA 6 Kuralları*"
  - S. Kurbanoğlu "*Kaynak Gösterme El Kitabı*"
  - TKD ya da Bilgi Dünyası dergilerinin "yazarlara notlar" kısımlarından (dergilerin web sayfalarından ulaşılabilir)
  - APA stili ile ilgili ayrıntılı bilgi için: https://apastyle.apa.org/
  - Yapay zekâ platformlarından kaynakçanın biçimsel düzenlemesi amacıyla yararlanabilirsiniz. Ancak literatür taramasını bu platformlardan yapmak güvenilir ve doğru değil.